

HABILITATS COMUNICATIVES

Parlar i escoltar: Situacions plurigestionades

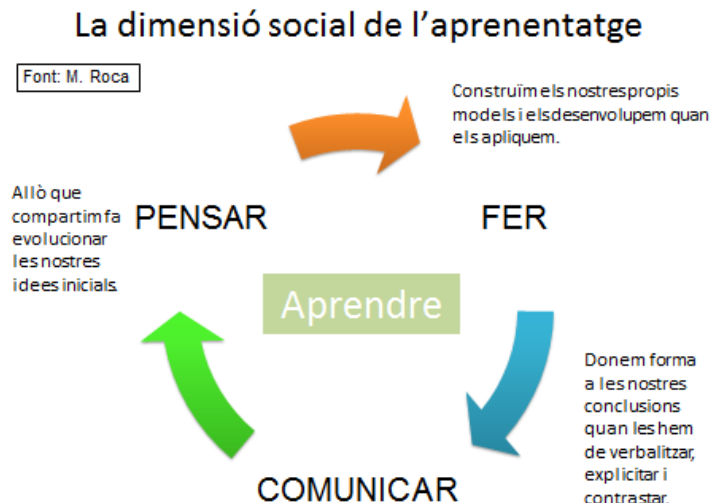
SABER-NE
MÉS

La importància de la interacció per construir coneixement

La interacció constitueix una base essencial per a l'aprenentatge de coneixements acadèmics, perquè serveix per confirmar o replantejar allò que un mateix sap a partir del coneixement de la resta de persones amb qui interactuem (coneixement manllevat) i, amb la discussió i negociació de les idees, avançar cap a un coneixement més complet i sofisticat (coneixement compartit).

Aprendre és, doncs, un procés social, en el qual la conversa actua com a bastida de suport per avançar cap a formes de pensar i comunicar el pensament pròpies de cada matèria. Per tant, comunicar i negociar el que sabem forma part de l'aprenentatge:

Per això és molt important plantejar activitats en les quals l'alumne tingui un paper actiu i que impliquin interacció oral: treball col·laboratiu, simulació de casos, projectes, resolució de problemes... També cal presentar els principals gèneres orals plurigestionats que s'utilitzen a les aules: debat, assemblea, entrevista, simulacions, congressos científics escolars, conversa...

Diàleg docent-alumne

A l'aula són freqüents els **intercanvis comunicatius entre els docents i els alumnes**, però això no implica que hi hagi una veritable interacció. De vegades,

el docent introdueix preguntes, de les quals espera una resposta determinada, i deixa que els alumnes les contestin, d'acord amb el model pregunta del docent/resposta de l'alumne/valoració del docent (IRF). En realitat, continua sent un discurs monològic en el qual els alumnes donen respostes curtes i reproductives i expressen únicament aquelles idees que creuen que el docent espera. Sovint és el docent qui tria els alumnes que han de contestar les preguntes.

En la instrucció basada realment en la interacció entre docent i aprenent no es tracta tant de transmetre continguts com de transformar la comprensió, [negociar els significats](#) i construir conjuntament el coneixement, a partir del component lingüístic de les matèries. Es tracta d'intercanvis orals en els quals:

- Els alumnes poden intervenir lliurement i els docents guien la interacció.
- Es produeixen reformulacions successives que impliquen argumentar, justificar, rebatre, resumir, concloure, explicar, demanar noves informacions...
- El diàleg facilita que alumnes i docent comparteixin les seves idees i que la comprensió i la concepció dels conceptes evolucionin: uns i altres plantegen noves qüestions, formulen hipòtesis i incorporen vocabulari acadèmic a mesura que els és necessari.
- Les característiques lingüístiques de les produccions orals dels docents i dels alumnes mostren un treball de raonament i argumentació i mobilitzen connectors que els posen en evidència: *sinó, però, perquè, també, quan, encara que, si...*
- Hi tenen cabuda les experiències vitals, les perspectives culturals, els valors i les llengües de tots els alumnes.

Per fomentar una veritable interacció comunicativa és necessari que el docent formuli **preguntes productives**, que portin l'alumne a elaborar respostes complexes, i que vetlli per la **qualitat de la conversa**.

Indicadors de qualitat de la conversa

Conversa entre iguals

Neil Mercer (2000) estableix tres tipologies en la conversa entre iguals:

Conversa disputativa o de discussió	Conversa acumulativa	Conversa exploratòria i constructiva
No s'escolten Hi ha desacord i decisions individuals	L'actitud d'escolta és respectuosa però acrítica Se sumen informacions	L'actitud és constructiva i crítica Hi ha aportació, contrast i justificació d'allò que es diu

És necessari crear situacions en les quals la conversa que es generi sigui productiva i interessant. La conversa exploratòria és el tipus més productiu i requereix posar en joc habilitats socials. En aquest tipus de conversa es parteix d'idees prèvies i de nova informació per fer-ne una síntesi en la qual el coneixement ha evolucionat. En el curs de la conversa, el llenguatge conversacional va deixant pas al llenguatge acadèmic, per la necessitat d'incorporar termes científics que condensin els nous significats.

A l'aula ens interessa fomentar la conversa exploratòria, aquella que es produeix quan s'ha après a participar respectant les idees dels altres, a donar raons i demanar-les, a ajudar-se per representar-se els objectius de les tasques i a reflexionar conjuntament. Aquestes interaccions entre iguals tenen a veure amb el procés de resoldre les activitats (com resoldre-les, com treballar de la manera més eficaç), la manera de posar-se d'acord i resoldre divergències, el plantejament de dubtes i hipòtesis de treball, els aclariments de determinats conceptes o processos... En aquest tipus de conversa, el coneixement es construeix integrant i negociant allò que s'ha dit, i no pas acumulant aportacions sense integrar-les o imposant un punt de vista per damunt dels altres.

Una habilitat bàsica per a la conversa és gestionar la interacció. A l'hora d'expressar-se oralment, s'ha de saber què dir i com s'ha de dir: quina extensió ha de tenir la nostra intervenció, gestionar els torns de paraula, saber quan s'ha de parlar, quan s'ha de cedir la paraula a l'altre... Per tant, s'ha de procurar que els alumnes reconeguin quins marcadors del discurs tenen la funció, per exemple, d'iniciar la interacció ("Vull donar la meva opinió"), fer-la avançar ("Sobre això que ha dit el meu company, crec que...") o tancar-la ("Així doncs...").

En una conversa també és molt important saber negociar el significat, és a dir assegurar-se que els interlocutors han entès i segueixen el discurs. Aquí també són molt importants els recursos lingüístics dels quals dotem els alumnes, amb estructures lingüístiques com ara “Ho pots tornar a repetir?”, “No he entès el que vols dir”, “Ja entenc el que vols dir...”.

Per aquest motiu, és necessari que el docent:

- **Ensenyi i entreni** les habilitats de la conversa exploratòria: escoltar de manera activa, relacionar les idees de l'interlocutor amb el que ja sabem o opinem, contrastar les aportacions, sintetitzar-les, discrepar-hi de manera educada... Per això, caldrà presentar a l'alumnat els exponents lingüístics que permeten fer aquestes funcions, modelar-ne l'ús i analitzar exemples i contraexemples de converses exploratòries. El treball per parelles i les converses en petit grup poden ser una preparació prèvia a conversar amb tota la classe.
- **Prevegi temps** a l'aula per a la conversa exploratòria i situacions, com el treball cooperatiu, que requereixin discussió.
- **Organitzi els agrupaments** necessaris per fer possible la interacció entre iguals. Distribuir rols entre els membres del grup per facilitar la dinamització i el bon curs de la conversa també és recomanable.
- **Plantegi objectius i encàrrecs clars** als alumnes, per tal que puguin focalitzar la conversa.
- **Formuli bones preguntes** i/o plantegi temes que portin l'alumnat a fer-se'n.
- **Ajudi a passar del registre col·loquial al científic**, anticipant el repertori lingüístic necessari (vocabulari i estructures de conversa) i introduint en el curs de la conversa, de manera subtil, exponents, expressions i definicions.
- **Garanteixi un entorn d'aula amable i propici a la conversa**. En la llengua oral, hi ha una limitació de temps i el parlant ha de prendre decisions per adaptar-se a la situació comunicativa, que no sempre respon a la planificació que havia fet prèviament. Aquesta circumstància, el fet de no poder “tornar enrere” quan no ha entès alguna cosa i que es tracta d'una habilitat que s'ha de practicar en públic, fa que per a alguns alumnes sigui especialment difícil i es pugui arribar a produir un bloqueig.
- **Ajudi en la gestió de les converses** en què intervé, especialment en gran grup. Per exemple, pot regular el temps d'intervenció o de resposta en funció de cada participant (donar més temps als alumnes amb menys competència lingüística) o ajudar-lo a formular la resposta, recordant-li la forma correcta o reformulant l'enunciat.
- Faci explícits als alumnes els elements de qualitat de la conversa, en forma de **críteris d'avaluació**. Alguns indicadors que poden servir per a l'avaluació o la coavaluació són:

4

- Ha dit les idees més importants.
- No ha repetit el que ja havien dit altres companys.
- No ha parlat gaire estona.
- S’ha assegurat que els companys han entès el que ha dit.
- Tot el que ha dit tenia relació amb el tema de la conversa.
- Quan ha parlat, ha tingut en compte el que ja s’havia dit.
- Ha explicat ordenadament les seves idees (“En primer lloc...”, “després...”).
- Ha fet servir les paraules que havia après sobre el tema.
- Quan no sabia una paraula ha demanat ajuda.

En el marc de la conversa es poden **detectar i resoldre inseguretats i bloqueigs** de caràcter lingüístic i cultural i també conflictes que poden sorgir. A més del potencial per resoldre aquests problemes afectius, es tracta de contextos molt rics pel que fa a l’aprenentatge de la llengua, on cal descriure el problema, argumentar la posició pròpia, escoltar...

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Us convidem a llegir aquests títols de referència per ampliar la informació sobre les situacions orals plurigestionades:

- BOSCH, C.; PALOU, J. (coords.) (2005). *La llengua oral a l’escola. 10 experiències didàctiques*. Barcelona: Graó.
- DOMÈNECH-CASAL, J. (2020). [*Situar-nos en converses per pensar de maneres diferents*](#). Departament d’Educació, Programa Tenim la Paraula. [consulta: 19/1/2023]
- LEWIS, M.; WRAY, D. (1997). [*Aprender a leer y escribir textos de información*](#). Madrid: Editorial Morata. [consulta: 19/1/2023]
- SÁNCHEZ-CANO, M. (coord.). (2009). *La conversa en petits grups a l’aula*. Barcelona: Graó.